

KONSTAKADEMIEN

Kungl. Akademien för de fria konsterna

Konstakademiens Högtidssammankomst 17 februari 2023

Preses tal

Ers Majestäter, ers Excellenser, ärade pristagare, ärade ledamöter, kära gäster. Hjärtligt välkomna till Konstakademiens Högtidssammankomst 2023, som härmed förklaras öppnad.

Konstakademiens ändamål, är kort att tillvarata frågor av vikt inom bild- och byggnadskonst. I aftonens hälsningsord vill jag tala om byggnadskonst utifrån stadsbyggnad.

Stockholm – Vår sköna huvudstad, invid vatten med en stor variation i bebyggelse, har sedan staden anlades på 1200-talet en rik byggnadshistoria. Kyrkan, kungamakten, industrialiseringen, utbildningsväsendet och olika förvaltningsorgan med flera, har genom tiderna bidragit med konst, byggnadskonst och hur staden möter vatten.

Den för Stockholm så karaktäristiska, omtalat vackra och omistliga, stadssiluett är sprungen ur Stockholms enhetliga byggnadshöjd över marken och en sammanhållen bebyggelseform, där taken bildar en spegling av markens topografi.

Stockholm befinner sig idag i en av historiens kraftigaste tillväxtperioder. År 2040 beräknas 1,3 miljoner människor bo här. Pågående stadsutveckling innebär att staden kommer förändras. Stadsbyggnadsinstrumentet är ett kraftfullt redskap att styra stadsutveckling med för en hållbar riktning, en god livsmiljö och en arkitektur som lyfter. Om allt sköts väl!

Något pågår i staden kring höga hus, rent fysiskt i byggande och i utdragna planskeden. Det rör riktigt höga hus, eller skyskrapor, som byggnader över 100 meters höjd kan benämnas. Det är höga hus som byggs eller planeras resa sig högt över stadens befintliga bebyggelse. Hus som kommer synas vida omkring. Där de högst belägna våningsplanen ges fantastiska utsikter, ut mot det fria luftrummet.

I dagspress syns reportage om höga hus, vilka väcker frågor. Som exemplet centrala Telefonplans olika förslag, med först en skyhögt skyskrapa, sen två och senast ett kluster om sju skyskrapor, alla tycks främmande för platsen. I ord är det mestadels mät- och beräkningsbara faktorer som beskrivs, som högsta byggnaden, totalhöjd, antal våningsplan och våningsyta.

Omätbara, erfarenhetsmässiga, omdömeskunskaper eller andra insikter knutna till hur aktuell föreslagen byggelse förhåller sig till omgivningen eller vad den gör för platsen/staden, lyser med sin frånvaro.

KONSTAKADEMIEN

Kungl. Akademien för de fria konsterna

Om det fortsätter att byggas skyskrapor tar de succesivt över den stad vi känner som Stockholm. En oåterkallelig förändring. Är det en önskvärd utveckling? Någon vägledning tycks inte finnas i stadens nya Byggnadsordning eller Arkitekturpolicy. Stockholms stad hänvisar till att delar av staden ligger under riksintresse för kulturmiljövård, vilket innebär skydd, som bevakas av bland annat staten genom länsstyrelserna. Politisk oenighet kring att bygga höga hus, hur och var, gör att den framtida utvecklingen är osäker. Från fastighetsbranschen finns, inte oväntat, ett tydligt intresse att bygga riktigt höga hus.

Med riktigt höga hus följer flera utmaningar kopplade till höjd. Att bygga på höjden är komplicerat och fördyrande. Det gäller både vid uppförande och framtida renoveringar.

Andra utmaningar är de höga husens påverkan på omkringliggande bebyggelse och utemiljöer. Särskilt problematiskt är de mycket långa slagskuggor som höga hus sveper över omgivningens bebyggelse och gator, då solen vintertid står mycket lågt i Sverige. Till skillnad från t ex New York där det inte är samma problem.

Till det kan läggas vindpåverkan som är kraftfull vid höga hus och skapar turbulens utmed gatorna. Vilket medför en otrevlig miljö att vistas eller att röra sig i. Blåst till följd av höga byggnader är mycket svårt att åtgärda i efterhand. I takt med att de höga husen ökat i höjd och storlek har de problemen ökat.

Bottenvåningen kan sägas vara det viktigast våningsplanet, eftersom det är där människor rör sig, ses, möts, upplever varandra, eller bara blickar in i trapphus eller butiker.

Tillräckligt antal soltimmar i marknivå är därför av avgörande betydelse för ett attraktivt kvarter och boende. Vilket påverkas av hushöjder och hur tätt husen står.

Stadsbyggandets viktigaste och kanske svåraste uppgift är att väva samman den befintliga bebyggelsen med det nya som planeras för att möta framtidens behov. Höga hus är möjligt i viss utsträckning, utifrån väl grundad kunskap om staden och dess stadsbyggnadsmässiga förutsättningar. Där en mänsklig skala, finmaskighet i stadsstrukturen, väl avvägda kvartersstorlekar och byggnadshöjder bidrar till en attraktiv, varierad och levande stad.

Avslutningsvis är det helt avgörande för framtiden hur Stockholms stad hanterar höghusfrågan och att den inte släpps, med risk att släcka ned vår vackra huvudstad och dess märkvärdiga stadssiluet. Stadens skönhet kan inte tas för given.

Tack för ordet!

Preses Helena Tallius Myhrman